

IDÈNTICS O VARIS

Cap-ull

MARIA ABELLÀ

Avui parlaré d'una raresa. Encara que és una raresa que és normal que sigui rara. Vull dir que només el fet de ser raresa la normalitza, o sigui que no és rar que sigui rara, per la qual cosa és completament normal sent rara. Escurçant: es tracta d'una antologia de poesia femenina catalana que abraça l'època medieval, la renaixença, el modernisme, el noucentisme i la postguerra; i que dona notícia de més de dues-centes poetes i que inclou poetes de terres com ara l'Alguer i la Catalunya Nord. Editada ara fa la barbaritat de 27 anys, això és l'any 1975, per un dels compiladors, el multidisciplinari mataronenc Esteve Albert i Corp, establert ja en aquell temps a Engodany (Andorra). *Les cinc branques (Poesia femenina catalana)* és una mostra més que una flor no fa estiu, i més quan aquesta flor té ja gairebé 30 anys i és una flor d'aquelles que queden entre les pàgines de la memòria disseccades i momificades, esperant que els dits de l'atzar les trobin en fer córrer fulls i unghes.

Els compiladors van ser dos poetes, Antoni Sala-Cornadó i Octavi Saltor; Roser Matheu, la filla poetessa del rebel antinoucentista Francesc Matheu, l'estudiosa M. Assumpció Torras i el ja esmentat Esteve Albert. El resultat aconseguit em sembla un mastodòntic i interessant intent recopilatori, tenint en compte que la major part de poetes no tenien ni tenen obra publicada i s'havia de buscar en fons bibliogràfics, en els casos de poetes amb obra publicada i, la resta, en revistes, premis d'antigor i d'altres mitjans similars o, fins i tot, parant l'orella. Si

MIQUEL ANGLARILL

L'editor Esteve Albert i Corp

d'alguna cosa manca des del principi és, potser, d'un criteri depurador, encara que em sembla que el fet de donar mostra del que no es coneix és potser el primer pas per poder arribar a tenir criteri.

RECULL I NO ANTOLOGIA

La prologadora ja avisa d'aquest fet i assenjala que el llibre en qüestió no és una antologia, sinó un recull "del qual poden eixir-ne rigoroses i autèntiques antologies". Rigoroses i autèntiques antologies que no han vist altra llum que la de la foscor i el desinterès.

Des d'aquell mític any del traspàs del *lligat i ben lligat*, fins a l'actualitat, no conec un altre intent similar d'antologar les poetes catalanes ni d'una manera rigorosa i acurada ni de cap altra.

El desconeixement de la major part de les esmentades, fins i tot per a una interessada en el tema com jo, és *épatant*. En les breus notes biogràfiques que precedeixen les composicions sobta que la major part de noms són totalment desconeguts, inclosos els noms més actuals, els de les dues últimes branques, que comprenen les nascudes entre els anys 1920 i 1958, i que per lògica haurien de *sonar*, però no sonen. En aquestes dues últimes remeses, les notes biogràfiques assenyalen una gran producció inèdita (què se n'ha fet de tanta producció inèdita?) i per publicar que gairebé mai arribà a bon terme. De les d'abans del 1920, no es coneixen gaires intents seriosos d'estudi.

Davant del panorama, una es pregunta, molt lícitament i ingènuament i *malalletament*, com pot ser que de tanta obra no n'hagi tret cap el cap. Que cap ull no s'hi hagi fixat. I és que en cap cap, ni en el de les Guerrilla Girls (una de les seves famoses premisses del manifest *Els avantatges de ser dona i artista* diu: "Figurar en les versions revisades de la Història de l'Art"), hi cap que això pugui passar i continuar passant i anar no-passant.

Caterina Albert reclamava endebades al pròleg de *Caires vius* "l'hora de la suma", referint-se a modernistes i noucentistes. Aquesta mateixa suma es podria fer generalitzada en una cultura tan precàriament desproveïda d'institucions polítiques amb poder com la catalana. Aquí, però, el que tenim és l'hora de la resta i de la migdiada. I l'hora del pati dels tarongers.

ENIGMÍSTICA

Gerontoglífics

MÀRIUS SERRA

MariusSerra@verbalia.com

Abans de l'estiu vaig proposar un curiós repte plantejat pel ludolingüista serbi Zoran Radisavljević. Es tracta d'elaborar un jeroglífic que consti d'un sol caràcter i que propiciï una resposta ben llarga. L'exemple rècord del serbi presenta una lletra "V" a la part alta d'un full en blanc per amagar una frase de 21 lletres: "*Dostavi sokove Sena Lazí*". El mecanisme associatiu parteix de la frase homofònica "*dosta visoko ve' se nalazi*". La traducció de la solució és que *Sena* (nom femení) ha donat diversos sucus a *Laza* (nom masculí), i l'homofonia que la propicia és que "VE" (el nom serbi de la lletra V) està situada força amunt. La idea de fer jeroglífics amb un sol caràcter resulta suggerent per la seva simplicitat i pel seu aire de contesa enigmística. Per això, uns quants lectors ja s'han llançat amb encert notable a superar el llistat proposat amb el primer exemple català que em vaig empescar per il·lustrar la proposta. El jeroglífic de partida era una D de color blanc sobre fons negre per aconseguir una frase de 10 lletres: "Una declara" (una D clara).

Els exemples que han enviat els lectors de l'AVUI són força interessants. D'entre els més llargs, en destaquen alguns del contumaç verbívor Alfons Saumell (Barcelona). Probablement el millor, per llarg i per simple, és la I sobre fons blau que presideix les oficines d'informació turística. Saumell pregunta "Què significa aquest símbol?". La resposta, en frase bisens per homofonia, arriba fins a 18 lletres: Informació, solament / Informa Ció, so: lament. Neus Garcia (Badalona) proposa una D, però en el seu cas escrita en caixa baixa. La resposta que proposa té 14 lletres: "Una de minúscula". Per la seva banda, Jordi Oliva especula sobre la possibilitat que el caràcter no sigui una lletra, sinó un número natural. Inscriu un 3 en un full buit, li associa la pregunta "quan hi arribarem?" i li adjudica una frase feta de 14 lletres per tota resposta: "En un tres i no res". És obvi que l'exemple d'Oliva no participa de la complexitat homofònica, sinó que es limita a explotar la fraseologia, i per això no és tan admissible. Un altre lector, que signa Jesús, ha enviat una enorme Ç sense cap pregunta associada, però la frase de la solució (12 lletres) suggereix un sol intercanvi homofònic entre C i S: "La sé trençada".

Més discutibles són les propostes que ens fa arribar Antoni Deutú des de Juneda (les Garrigues). Deutú ataca el rècord del serbi amb una T que la convenció jeroglífica transforma en una T-única. El problema ve després, quan llegim una resposta de 33 lletres amb massa elements gratuïts: "Per més que miro, només hi veig una túnica". L'exemple no és admissible perquè a la frase resolutiva hi ha molts elements prescindibles. En canvi, en un altre exemple Deutú dibuixa una R esvelta a l'angle inferior dret del full. En aquest cas, la resposta proposada ("relegant en un racó") només té un problema: la R no és la *re* sinó la *erra*. Tret d'això tota la resta resulta admissible. També Joan Coll (Palma) s'arrisca una mica quan dibuixa una K central en caixa baixa per amagar "una cassola minúscula" (19 lletres), però ningú no li podrà negar haver-se acostat perillosament al rècord de Zoran, de manera que la seva minúscula K constitueix, ara per ara, el rècord català. ¿Superable?

D'aquests jeroglífics amb una certa voluntat longeva en podríem dir *gerontoglífics* per dos motius fonamentals: perquè per fer-ne cal saber-la molt llarga i perquè tindran llarga vida.

TEMPS ERA TEMPS

El plaer amb embut

VÍCTOR ALBA

Ves per on, ara resulta que als estudiants d'ESO (com es menja, això?) els feien llegir per obligació certes obres de la literatura catalana i altres de la literatura castellana.

Era una llista, aquesta de les lectures forçoses, establerta aneu a saber per quina, diguem-ne, autoritat magisterial. Llegir per la llei de l'embut, si us sembla.

Però a la comissió de política cultural del Parlament tots els grups menys el de CiU votaren per suprimir aquesta llista, que el govern havia introduït l'any pasat en les instruccions de començament de curs. És clar, com que els que governen no s'equivoquen mai, tot seguit la consellera d'Ensenyament -bé, tot seguit, no, unes hores més tard- va declarar que ja havia decidit retirar aquesta llista i que ho havia comunicat així als editors. Es veu que els editors tenen més dret a estar al corrent de les decisions del govern que no pas els diputats i els estudiants.

Ara seran els *profes* els que aconsellaran als seus estudiants sobre les lectures. Cal esperar que no es limitin a llibres catalans i castellans, sinó que facin entrar en els seus consells llibres d'altres cultures.

És clar que això, encara que sigui menys pitjor que el que es feia aquest darrer curs, no és pas l'ideal. L'ideal, evidentment, seria que els nois i noies s'acostumessin ja en la infantesa a llegir a casa, imitant els seus pares. Però com que no són pas gaire nombrosos els pares que llegeixen i menys els que aconsellen als seus fills allò que els convindria llegir, val més que ho facin els *profes*.

No sé quin geni de la psicologia devia pensar que una lectura imposada portaria primer al coneixement de l'obra imposada i després despertar l'afició a la lectura. Però em sembla que si es volia trobar una manera de fer avorrir la lectura era justament aquesta de la imposició i de la tria des de les lectures.

La lectura no ha de ser una obli-

gació, sinó un plaer. El bon *profe* és aquell que sap despertar la curiositat pels llibres i orientar -sense que ho sembli- les lectures dels seus estudiants, tenint en compte el caràcter de cada un, les seves aficions, els seus problemes de comprensió i les seves aspiracions. És clar que això suposa una mena d'amistat entre el *profe* i els estudiants que no sempre sorgeix i que no tots els *profes* busquen provocar ni tots els estudiants -escamats per la indiferència familiar- accepten.

En tot cas, esperem que ja no hi hagi més llistes, ni obligatòries ni voluntàries, i que els *profes* trobin la manera, en cada cas, de fer de la lectura una necessitat no pas acadèmica, sinó de plaer. I que no oblidin que on hi ha plaer sense embut, on hi ha la lectura no hi ha drogues, i que a les *discos* no és possible llegir, encara que sospito que a les escoles és possible escoltar música de discoteca sense ni tan sols amagar-se'n.

Tant de bo m'equivoqui.